

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ В СИСТЕМІ “КОЛЕДЖ – ВНЗ”

У статті розглянуто завдання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту в системі “коледж – ВНЗ”. Відзначено необхідність здійснення наступності навчальних планів відповідних спеціальностей середньої та вищої професійної освіти. Проаналізовано стан питання спільної діяльності коледжу й кафедр університету. Виявлено суперечності, що заважають повною мірою забезпечити наступність у системі “коледж – ВНЗ”.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці, система “коледж – ВНЗ”, навчальні плани, освітні програми, студенти.

Процес реформування системи освіти в Україні сприяє підвищенню вимог не тільки до компетентності вчителя, а й до змісту та методів його професійної діяльності. У зв'язку із цим виникає потреба в перегляді та перебудові професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Водночас віяння часу й потреби суспільства вимагають подальшого вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та спорту, які, використовуючи засоби фізичної культури та фізкультурно-оздоровчої діяльності, були б спроможні впливати на розвиток і зміцнення фізичного здоров'я підростаючого покоління, а також допомагали збереженню та підтримці здоров'я різних верств населення України [4].

Метою підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту є їхнє професійне й особистісне становлення в процесі оволодіння професійними знаннями, уміннями та навичками відповідно до видів професійної діяльності [2].

Основні завдання професійної підготовки – це створення організаційних і педагогічних умов для поступового становлення й розвитку в студентів:

- здібностей безперервно засвоювати необхідні нові знання й застосовувати їх як засоби професійної діяльності;
- умінь визначати свої інформаційні потреби в галузі професійної діяльності з урахуванням специфіки й тенденцій зміни потреб суспільства у сфері фізичної культури та спорту;
- володіння способами професійної діяльності, її проектування та прогнозування;
- навичок системного, креативного й альтернативного мислення, рефлексивних здібностей;
- формування потреби в постійному саморозвитку й самовдосконаленні та оволодінні відповідними навичками самоосвіти та самовиховання;

– формування потреби щодо здоров'язбереження (як власного, так і тих, хто займається) [2].

Визначаючи способи й умови реалізації професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту на основі наступності в системі “коледж – ВНЗ”, треба виходити з того, що організація навчально-виховного процесу повинна забезпечити не тільки якісну підготовку студентів на рівні оволодіння знаннями, уміннями та навичками, відповідну критеріям державного освітнього стандарту, а й високу професійну мотивацію, набуття особистісного сенсу професійної освіти [3].

Також необхідно з перших років навчання ще в коледжі залучати студентів до здоров'язбережувальної діяльності, формуючи в них не тільки вміння, а й потреби в такій діяльності, що спрямована на їх самовдосконалення в майбутній професії.

Зазначена підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту може бути реалізована в умовах традиційної організації навчального процесу у формі лекційно-семінарської системи тільки за умови, що теоретичні знання будуть якомога повніше поєднуватися з можливостями їх практичного застосування в конкретних видах навчально-професійної діяльності [4].

Це вимагає дотримання найважливішого принципу професійної підготовки – оволодіння способами самостійної професійної діяльності на основі знань, набутих у процесі теоретичного навчання [5]. Тільки при цьому пізнавальна активність і творча ініціатива студентів будуть розвиватися у взаємозв'язку з необхідністю теоретичних знань для вирішення практичних завдань, а студент виявлятиме інтерес до теоретичного навчання й повноцінно опановуватиме майбутню професію.

Тому здійснення підготовки майбутніх фахівців у системі “коледж – ВНЗ” вимагає перегляду й доповнення навчального плану коледжу з тим, щоб студенти за роки навчання змогли вивчити в достатньому обсязі окремі дисципліни освітньої програми вищої професійної освіти та згодом отримали можливість навчатися за скороченою програмою [1].

Необхідно відзначити, що останніми роками відповідно до оновлення змісту підготовки в коледжі, збагачення навчального плану новими дисциплінами чітко простежується тенденція до збільшення кількості предметів при зменшенні кількості годин, які відводяться на їх вивчення.

Потрібно також зауважити, що в процесі розробки підходів до оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно враховувати тенденції розвитку фізичної культури та спорту, особливості й сучасні вимоги ринку праці, потреби у відповідних кадрах з урахуванням специфіки полікультурного соціального середовища [2].

Для реалізації вказаних цілей необхідно здійснити наступність навчальних планів відповідних спеціальностей середньої професійної освіти (СПО) і вищої професійної освіти (ВПО) та забезпечити:

– урахування в навчальних (робочих) програмах навчальних дисциплін середньої та вищої професійної освіти;

– “вирівнювання” навчальних планів шляхом введення до переліку курсів за вибором студентів змісту тих дисциплін, які відсутні в стандарті СПО й навчальному плані коледжу, але вивчаються студентами ВНЗ на I–II курсах;

– залучення викладачів кафедр університету до викладання професійних дисциплін у коледжі;

– поглиблення змісту навчально-практичної роботи студентів завдяки підготовці та проведенню частини заняття або заняття з урахуванням здоров’язберезувальних технологій відповідно до вимог професійної освітньої програми вищої освіти;

– ускладнення завдань, пропонованих студентам коледжу, для обов’язкового виконання в ході навчальних і педагогічних практик.

Усе це надасть змогу зблизити навчальні плани й програми коледжу та ВНЗ, поглибити теоретичну й практичну підготовку студентів коледжу, змінити форми організації навчального процесу в коледжі з урочної на лекційно-семінарську та практичну [2].

Водночас аналіз реальної спільної діяльності коледжу й кафедр університету надає змогу виявити ряд істотних суперечностей, які не дають змоги повною мірою забезпечити наступність у системі “коледж – ВНЗ”, а саме:

– декларування розробки “наскрізних” програм безперервної освіти, скорочення термінів на освоєння програм ВПО і різний рівень вимог до підготовки майбутніх фахівців у коледжі та ВНЗ; недостатня розробленість, а частіше більшою мірою нерозробленість підходів до визначення оптимального “обсягу” цих вимог;

– підвищення рівня вимог до методологічної підготовленості й професійної компетентності викладачів коледжу та відсутність умов для повноцінного підвищення їх кваліфікації й науково-теоретичної самоосвіти;

– підвищення рівня вимог до управлінської підготовки керівників структурних підрозділів коледжу й традиційна для середніх спеціальних навчальних закладів структура управління в коледжі, недостатня для повноцінної реалізації програм підвищеного рівня професійної освіти;

– усвідомлення необхідності здійснення систематичної навчальної та науково-практичної діяльності студентів і відсутність навичок її організації на необхідному рівні в коледжі;

– різні підходи до організації навчального процесу в коледжі та університеті;

– нерівнозначний рівень вимог до обсягу теоретичної й практичної підготовки тих, хто навчається, до організації та якості самостійної пізнавальної діяльності студентів;

– різні підходи до організації позааудиторної роботи зі студентами коледжу та університету.

Отже, це свідчить про необхідність вирішення ряду завдань:

– зміцнення співпраці між предметно-цикловими кафедрами ВНЗ і коледжу;

- визначення єдиних принципів і підходів у розробці навчально-програмного, методичного супроводу професійної підготовки за суміжними спеціальностями та принципів його реалізації в навчальному процесі;
- приведення структури коледжу у відповідність зі структурою навчальних підрозділів ВНЗ;
- підвищення теоретичного, науково-методологічного, методичного та практичного рівня професійної компетентності всіх суб'єктів професійної освіти;
- поглиблення науково-дослідної, науково-методичної та практичної роботи щодо забезпечення освітнього процесу на рівнях середньо-спеціальної й вищої освіти [3].

Вирішення цих завдань значною мірою пов'язано зі створенням єдиної моделі підготовки фахівців, орієнтованої на реалізацію програм безперервної освіти, зокрема майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, визначення єдиних принципів організації навчального процесу й педагогічних умов, що забезпечують спадкоємність і безперервність у реалізації професійних освітніх програм [1].

Така модель підготовки майбутніх фахівців повинна забезпечувати реалізацію основних принципів неперервної професійної освіти: принципів багаторівневості, додатковості, маневреності тощо, – що й надасть змогу студентам реалізувати власні потреби в здобутті освіти з урахуванням індивідуальних особливостей, життєвих і професійних планів [4].

У загальному вигляді теоретична модель наступності професійної підготовки фахівців у системі “коледж – ВНЗ” повинна включати в себе.

1. В організаційному плані:
 - об'єднаний методичний центр;
 - об'єднану диспетчерську службу;
 - наукові та методичні центри, лабораторії, філії кафедр і спортивні майданчики в навчальних закладах та спортивно-оздоровчих центрах.
2. У змістовному плані:
 - експертну оцінку освітнього та особистісного потенціалу студентів першого року навчання з метою виявлення в них професійної спрямованості;
 - реалізацію освітнього процесу в повній відповідності вимогам державних освітніх стандартів із залученням фахівців-практиків і широким використанням активних методів навчання;
 - реалізацію освітнього процесу як відкритої системи із забезпеченням інтеграції освітнього простору коледжу в освітній простір університету й полікультурний простір регіону на основі розширення баз навчальних і педагогічних практик, включення в реалізацію програм соціокультурного розвитку регіону;
 - реалізацію професійно спрямованої позааудиторної діяльності студентів, орієнтованої на становлення професійно значущих особистісних якостей;

- реалізацію професійно спрямованої навчально-дослідної роботи студентів, представленої виконанням курсових і дипломних робіт аналітичного, пошукового, дослідницького та експериментального характеру;
- реалізацію програм навчальних та виробничих практик, орієнтованих на набуття професійних умінь і навичок в умовах навчально-професійної діяльності, максимально наближеної до умов майбутньої професійної роботи в навчальних закладах, дитячих спортивних школах та спортивно-оздоровчих центрах [5].

При цьому необхідно враховувати, що реалізації теоретичної моделі на практиці можуть перешкоджати:

- можливі перевантаження студентів і педагогів, особливо при здійсненні навчального процесу за навчальним планом коледжу з урахуванням поглибленої підготовки з метою забезпечення наступності між навчальними планами середньої та вищої професійної освіти;
- неоднаковий і певною мірою недостатній психолого-педагогічний, дидактичний рівень компетентності педагогів;
- недостатнє забезпечення зв'язків співпраці ВНЗ і коледжу як освітнього закладу з освітніми установами, дитячими спортивними школами та спортивно-оздоровчими центрами;
- недостатнє матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу для інтенсивного використання активних методів навчання (спортивних тренувань, оздоровчих занять тощо).

Для компенсації негативних проявів необхідно передбачити:

- вжиття додаткових заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази освітнього процесу та укладення додаткових договорів співпраці зі спортивними базами, розширення переліку баз практик;
- зміна системи підвищення кваліфікації та стимулювання педагогів, розробка системи психолого-педагогічної підтримки всіх суб'єктів педагогічного процесу;
- розробка системи моніторингу якості професійної підготовки на всіх етапах реалізації професійної освітньої програми в системі “коледж – ВНЗ”.

Висновки. Отже, існує потреба створити систему програмно-цільового моделювання змісту освіти в коледжі й ВНЗ, яка б сприяла наступності навчальних планів і освітніх програм, взаємозв'язку в проектуванні індивідуальних маршрутів студентів, моніторингу їх творчих досягнень на змаганнях, конкурсах, конференціях, а також єдності й цілісності педагогічної практики в коледжі та у ВНЗ [1].

Усе це покликане виправити або внести суттєві корективи в модель навчання випускників коледжів у вищому навчальному закладі, яка буде враховувати повною мірою особливості й досягнення попередньої освітньої програми та надасть змогу вибудувати повноцінну спадкоємність у професійному зростанні педагога, зокрема майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту.

Список використаної літератури

1. Демінська Л. О. Практика використання міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *Збірник наукових праць Львівського державного інституту фізичної культури*. Львів, 2003. С. 140–142.
2. Карпюк Р. П. Активізація професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Фізичне та валеологічне виховання студентської молоді* : зб. наук. пр. Луганськ, 2000. С. 37–38.
3. Микитюк С. О. Реалізація підходу в системі педагогічної підготовки майбутніх учителів: світовий досвід. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2013. № 4. С. 98–104.
4. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.
5. Хофман Х. Г. Международные тенденции в создании системы гарантии качества профессионального образования и обучения на пороге “общества знаний”. *Оценка качества профессионального образования* : доклад / под общ. ред. В. И. Байденко, Дж. Ван Запворта. Проект ТАСИС ДЕЛ ФИ. Москва, 2001.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2017.

Захарова Е. Н. Пути интеграции подготовки будущих специалистов физического воспитания и спорта в системе “колледж – вуз”

В статье рассмотрены задачи профессиональной подготовки будущих специалистов физического воспитания и спорта в системе “колледж – вуз”. Указана необходимость осуществления преемственности учебных планов соответствующих специальностей среднего и высшего профессионального образования. Проанализировано состояние вопроса совместной деятельности колледжа и кафедр университета. Выявлены противоречия, мешающие в полной мере обеспечить преемственность в системе “колледж – вуз”.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие специалисты, система “колледж – вуз”, учебные планы, образовательные программы, студенты.

Zakharova O. The Ways of Integration of Specialist Physical Education and Sport Training in “College – University” System

The article considers the objectives of Specialist Physical Education and Sport professional training in “college-university” system.

Topicality is related to the education system reform in Ukraine. This process leads to increase requirements both for the expertise of the future teacher and for the content and methods of his professional activities. Thereby, there is a need for the revision and restructuring of the Specialist Physical Education and Sport professional training.

Simultaneously, it is necessary to further improve the future teachers' professional training system. So, using both physical education and sports and recreational activities means future teachers are to be able to influence the development and strengthening physical health of the youngsters, as well as to help maintain the health of different social groups in Ukraine.

The necessity of continuity of the curricula of some specialties of secondary and higher professional education is noted. Defining the ways and conditions for carrying out the Specialist Physical Education and Sport professional training based on continuity in “college-university” system, one should be understood that the Education Organization and Management is to ensure not only qualitative student training with knowledge, skills and abilities acquisition, corresponding to the criteria of the State Education Standards, but high professional motivation, personal meaning of professional education acquisition.

The state of the issue of the joint activity of college and university departments is analyzed and the author reveals the contradictions that prevent full continuity in “college-university” system.

Key words: professional training, future specialists, “college-university” system, curriculum, academic programs, students.